

Η κληρονομιά του Γκορμπατσώφ

Γεώργιος Οικονόμου

Ο θάνατος του Γκορμπατσώφ την 30^η Αυγούστου 2022, μας δίνει το έναυσμα να αναλύσουμε την κληρονομιά του. Επέθανε παρεξηγημένος, τόσο στην Δύση αλλά κυρίως στην Ρωσσία. Ενώ στην κηδεία του του απέδωσαν τιμές αρχηγού του κράτους, ο Πούτιν τον θεωρούσε υπεύθυνο για την διάλυση της Σοβιετικής Ενώσεως.

Όταν εκέρδισε το βραβείο Νόμπελ για την Ειρήνη, οι εχθροί του εσημείωσαν ότι δεν ήταν και το Νόμπελ των Οικονομικών. Ενώ οι χώρες της ανατολικής Ευρώπης οργάνωσαν την κρατική τους οντότητα και κατέστησαν δημοκρατικές και ευημερούσες, η Ρωσσία κατολίσθησε στην αναρχία και στον γκαγκστερισμό. Τα αποτελέσματα της αποτυχίας αυτής κείνται μπροστά μας: συνεχίζει ο πόλεμος στην Ευρώπη, οι τιμές για την ενέργεια σκαρφαλώνουν στον ουρανό και εκατομμύρια τρέμουν ότι ο χειμώνας θα φέρει μιζέρια και φτώχεια.

Η πρόσφατη κρίση έχει επίσης τις ρίζες της στην δυτική «ύβρη» η οποία ακολούθησε το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Εξακολουθεί να πιστεύεται ο μύθος ότι η Δύση «ενίκησε» και ότι ο Γκορμπατσώφ παραδέχθηκε ότι ο κομμουνισμός έφτασε στο τέλος του.

Στην πραγματικότητα, παρ' όλο ότι ο Γκορμπατσώφ ίσως να ήταν ο νεκροθάφτης των Σοβιετικών Δημοκρατιών, ήταν ένας συνεπής Μαρξιστής – Λενινιστής του οποίου ο σκοπός – τον οποίο ανέπτυξε και δημοσίως και ιδιωτικώς, ήταν «η τελειοποίηση, διόρθωση, επιτάχυνση και τελικώς η αποκατάσταση (περεστρόικα) του κομμουνιστικού συστήματος».

Δεν υπήρξε καμμιά μεγάλη μάχη ιδεών στην οποία να εξέρχονται νικητές η δημοκρατία και ο καπιταλισμός, παρ' όλο που αυτό συμφέρει στον δημοκρατικό κόσμο να το διατυμπανίζει.

Ήταν, βέβαια, αφελές να πιστεύουν ότι η Ρωσσία θα εμιμείτο την Δύση. Η Γερμανία, πρακτικά σκεπτόμενη, αποδέχτηκε την λογική του να δέχεται φτηνό αέριο από τον Πούτιν. Ήταν απίθανο ότι η Ρωσσία, της οποίας η οικονομία είναι μικρότερη από την οικονομία της Ιταλίας, θα αποδεικνυόταν ότι είναι απειλή. Σίγουρα η πτώση της Σοβιετικής Ενώσεως θα είχε δώσει στους Ρώσους ένα σκληρό μάθημα για πιο σύστημα διαχειρίζεται καλύτερα τα πράγματα.

Το μάθημα αυτό ποτέ δεν το αποδέκτηκε η Μόσχα. Επαρουσίασαν τον Γκορμπατσώφ ότι τα ξεπούλησε όλα. Ο Πούτιν ονόμασε την διάλυση της Σοβιετικής Ενώσεως «τη μεγαλύτερη γεωπολιτική καταστροφή του αιώνα».

Όταν ο Πούτιν μιλούσε για την επανασύσταση μιας αυτοκρατορίας Ρώσων – Russkiy Mir – ο σχολιασμός του δεν ελαμβάνετο υπ' όψιν και πολλοί στην Δύση τον κορόιδευαν. Κατ' αυτούς, οι φιλοδοξίες αυτές δεν έχουν αποθάνει με τον Γκορμπατσώφ και το φιάσκο του Αφγανιστάν; Είναι δυνατόν να υπάρχει λαϊκή στήριξη για τέτοιο τρελλό σπορτουρισμό;

Η Σοβιετική Ένωση κατέρρευσε λόγω των δικών της ιδιαιτεροτήτων. Επτάχευσε λόγω της κούρσας των εξοπλιστικών προγραμμάτων και του μονοκομματικού κράτους που δεν κατόρθωσε να επιβιώσει στην μεταβιομηχανική εποχή. Δεν υπήρξε όμως ένα κίνημα που να προσομοιάζει με τις επαναστάσεις που έδιωξαν τον κομμουνισμό από την ανατολική Ευρώπη.

Αυτό έχει την σημασία του, επειδή είναι δύσκολο να σκεφθεί κανείς ότι μια εξέγερση θα εκδιώξει τον Πούτιν. Όσοι αγωνίζονται για αλλαγή τους κόβονται τα φτερά. Ο Alexei Navalni, ο κύριος αντίπαλος του Πούτιν, επέστρεψε από την εξορία για να φυλακισθεί. Ο Πούτιν, στην επιθυμία του να καταδείξει στους Ρώσους και στην ανθρωπότητα τι περιμένει τους ασκώντας κριτική, ήταν πρόθυμος να δώσει έμφαση στο γεγονός αυτό.

Μπορούμε ρεαλιστικά να συγκρίνουμε την τρέχουσα περίοδο με τις τελευταίες ημέρες της Σοβιετικής Ενώσεως. Η γκανγκστερική οικονομία του Πούτιν οδηγεί στην ίδια οικονομική στασιμότητα στην οποία ευρίσκετο τότε η Σοβιετική Ένωση.

Ένα από τα καρφιά στο φέρετρο του Σοβιετικού καθεστώτος ήταν ο δεκάχρονος πόλεμος στο Αφγανιστάν, όπου 13,000 στρατιώτες έχαθηκαν και οι αρχές δεν ήσαν εις θέσιν να δικαιολογήσουν τις απώλειες σ' ένα σκεπτικό κοινό.

Σε έξι μόνο μήνες, ακόμη περισσότερες Ρωσικές ζωές έχουν χαθεί στην Ουκρανία, και η απροθυμία του Πούτιν να επιβάλει πανεθνική επιστράτευση σημαίνει ότι δεν θέλει να πιέσει πολύ την κοινή γνώμη.

Όμως, δεν φαίνεται να υπάρχει αποτελεσματική αντιπολίτευση στον Πούτιν, ούτε και καμμία ένδειξη για να πιστεύσουμε ότι δεν θα αντικατασταθεί από κάποιο χειρότερο, αν αντικατασταθεί.

Η χώρα της οποίας το παράδειγμα προσφέρει ελπίδα στην Ρωσσία είναι η Ουκρανία. Μετά την ανεξαρτησία το 1991, η χώρα ακολούθησε την μετα-Σοβιετική Ρωσική κάθοδο στο χάος. Την εξουσία ανέλαβαν ολιγάρχες και το οργανωμένο έγκλημα.

Όμως με τα χρόνια, η δημοφιλής επανάσταση – η Πορτοκαλί Επανάσταση (Orange Revolution) του 2004 και η Επανάσταση του Maidan – έδειξαν ότι οι κάτοικοι επαναστατούν κατά της διαφθοράς και όταν χρειαστεί, διώχνουν και τους προέδρους της χώρας. Από τότε αναζητείτο κάτι καλύτερο. Σιγά αλλά σταθερά η Ουκρανία όδευε προς μια καλύτερη κοινωνία.

Η πραγματική απειλή που παρουσίασε στο Κρεμλίνο ο Zelensky ήταν ότι έδειξε ότι η μεταρρύθμιση ήταν δυνατή. Προ της εισβολής, η Ουκρανία δεχόταν επενδύσεις που ανταπέδιδαν πλουσιοπάροχα στους επενδυτές..

Οι ολιγάρχες της σιγά σιγά έχαναν την δύναμη τους και υπήρχαν φορές που έπρεπε να εγκαταλείψουν την χώρα. Η ουσία του να εκλέξεις ένα ηθοποιό ως Πρόεδρο, είναι ότι ως πολιτικός νεοσσός, δεν θα κινδύνευε να χειραφετηθεί όπως οι προηγούμενοι ηγέτες.

Η Ουκρανία είχε τεράστια προβλήματα με την διαφθορά – ακόμη έχει. Αλλά η χώρα, ελευθεροποιείται και δείχνει στους γείτονες της ότι είναι δυνατόν να γίνει ένα δημοκρατικό κράτος. Αυτό είναι το πείραμα που το Κρεμλίνο προσπάθησε να τερματίσει.

Ο λαός της Ρωσσίας είναι σήμερα θύματα του Πούτιν. Εκατομμύρια θα σκεφθούν, όπως ο Γκορμπατσώφ «ότι δεν μπορούμε να ζούμε όπως τώρα». Πρέπει όμως να δουν ότι υπάρχει ένα λειτουργικό αντίθετο.

Ο Γκορμπατσώφ συνήθιζε να παραθέτει τους ακόλουθους στίχους του Ρώσου ποιητή Αρrollon Μαγκον: «Όσο πιο σκοτεινή είναι η νύκτα, τόσο πιο πολύ λαμπερά είναι τ' αστέρια».

Εκείνοι που θέλουν μια καλύτερη Ρωσσία χρειάζονται βοήθεια για να ελπίζουν. Και η Δύση σ' αυτό είναι υποχρεωμένη να βοηθήσει, αφού η Ρωσσία είναι η προέκταση της Ευρώπης.